

aquest respecte no admetien cap competència i menys de baix. Conta el mateix Luter que un pagès anà al senyor i li digué: "Això està llest, ja no pagaré més el delme al capellà. —Heu dit molt bé bon home, respon el senyor. Entesos, tu no portaràs més el teu delme al capellà. Te'l vindré a recollir jo mateix. I doble, per indemnitzar-me del treball".

Quan Servet arribà a Alemanya feia pocs anys que amb la benedicció i apologia de Luter i els seus adeptes s'havia reprimat d'una manera despiadada la revolta dels pagesos. "Els pagesos fan una crida a la força. No es tracta d'exhortar-los a la pau. Tot home té dret a atacar-los com si fossin lladres de camí. Pegui qui pugui. El gos rabiós se'l mata. Ha passat el temps de la misericòrdia. Hem entrat al temps de la ira i de l'espasa"... Tot això ho diu el propi Luter. Esborronen les tortures i suplicis que dels senyors luterans, beneïts, excusats i empesos pels seus teòlegs, hagueren de sofrir aquells homes que creien que la vinguda del cristianisme pur significava l'hora de deslliurar-se de les vexacions i opressions que damunt ells pesaven. Es calcula que es mataren 150 mil pagesos. "Si els mateu tots, d'on sortiran els altres que ens proveeixin?", diu el Margrave de Brandeburg al seu germà Casimir Kintzingen que havia fet treure els ulls a 59 revoltats i prohibit que ningú els auxiliés. I les pretensions dels pagesos eren molt modestes. De fet reproduïen els propòsits dels reformadors: si aquests volien restaurar el cristianisme de l'Edat Mitjana, ells volien restaurar-ne el règim comunal.

Amb la desfeta dels pagesos i l'excitació moral que comportà, i encara durava, coincidí el viatge de Servet a Alemanya. Pocs anys després, en 1535, els quadros d'horror recomençaven a Munster, on era vençuda la revolta dels obrers i menestrals ciutadans, amb les mateixes crueltats i rancúnies per part dels vencedors avalats amb la benedicció dels doctors reformistes.

REACCIÓ DE SERVET DAVANT LA REFORMA

Servet, minyó de dinou anys, creia que el món no solament es rejoyenia, sinó que era l'imperi dels joves. Portava ja de bell antuvi tot el pensament de la seva obra. Què importava que fos un joventut? ¿Per què necessitava l'experiència de la vida i les lliçons del saber si la seva ànima era la única font de saber i d'experiència? Passejaven el místic Abul-Khain i el filòsof Abu-Ali-Secua, i digué el filòsof: "Tot el que tu veus, jo ho sé. —Tot el que tu saps, jo ho veig", contestà el místic.

Tenia, cal preveure-ho, la doble impertinència del jove i del místic. És el petit drama d'avui, és el drama de tots els moments decisius que ha passat la humanitat; en els períodes que es revoltan els oprimits contra els poderosos també es revoltan els joves contra els vells. "Que callin els antics profetes per a escoltar el que l'Esperit diu als que han vingut ara", exclama Servet. No s'havia mort o s'intentava matar una cosa vella que tenia més dret al prestigi que els homes madurs que l'abatien? ¿Per què no podia fer-se callar també aquells vells? A més, pels joves, i més pels joves com Servet, tenien i tenen els homes madurs el defecte de lluitar per a guanyar: "però, ai!, que els contemporanis no lluiten entre ells, sinó per l'orgull de vèncer", diu Servet amb amargor i menyspreu. Ell, ells no lluiten per la victòria, que és fugissera i per cosa baladí i anecdòtica si a mà ve, sinó per a lluitar, per a desfogar aquella energia que porten a dins. Pensen com Montaigne: quan escriu "el distintiu del veritable combatent són els cops i no l'espasa: l'honor està més en lluitar que en vèncer".

I avançaren als vencedors dels seus temps, Luter, Calví, i els vanceren després. Servet i els seus germans d'esperit i de desfeta posaven el pensament molt més lluny del que podien entendre els homes de la seva època. El posaven vers nosaltres i creaven el món nostre.